

Dierverwaarlozing: zoeken naar structurele oplossingen

Veehouders die hun dieren verwaarlozen, doen dat meestal niet met opzet – er liggen vaak bedrijfseconomische of psychosociale problemen aan ten grondslag. Intensieve begeleiding kan uitkomst bieden.

TEKST: REINA LOUW – FOTO: MARCEL BEKKEN

Als de veehouder niet in staat is om zijn bedrijfseconomische en/of psychosociale problemen zelfstandig op te lossen, is de kans op recidive van dierverwaarlozing erg groot. In zo'n situatie kan intensieve begeleiding uitkomst bieden. Resultaten uit recent onderzoek van het project 'Toekomst' tonen aan dat deze intensieve begeleiding leidt tot een structurele en blijvende verbetering van de bedrijfsvoering. Deze ervaringen zijn verweven in de aanpak van het vernieuwde Vertrouwensloket Welzijn Landbouwhuisdieren.

Project 'Toekomst'

Op het Vertrouwensloket Welzijn Landbouwhuisdieren komen de meldingen binnen van al dan niet vermeende dierverwaarlozing. Als er dan inderdaad op een bedrijf sprake is van dierverwaarlozing, biedt het loket hulp en ondersteuning. Wat opviel was dat na verloop van tijd bij sommige van deze bedrijven opnieuw dierverwaarlozing werd geconstateerd, soms tot enkele keren aan toe. Dit was de aanleiding voor een grootschalig, vier jaar durende pilot, genaamd 'Toekomst', met als doel om het effect van intensieve begeleiding bij structurele dierverwaarlozing in kaart te brengen. Projectleider Hanneke Meester: "Je denkt dat je met goede maatregelen de problemen op het bedrijf hebt opgelost, maar dan zie je toch dat na ver-

loop van tijd sommige bedrijven terugvallen in het oude patroon en hun dieren opnieuw verwaarlozen. We wilden weten hoe dat toch kon. We wilden een beter inzicht krijgen in de problematiek die kan spelen rond dierverwaarlozing, zodat we zodanig hulp konden bieden dat het probleem structureel opgelost zou worden."

Recidive

Vier jaar geleden startten de begeleidings-trajecten in het project Toekomst. Bedrijven die na de eerste melding van dierverwaarlozing minimaal twee keer in de herhaling vielen, kwamen in aanmerking voor dit traject. In totaal deden 29 veehouders op vrijwillige basis mee. Het begeleidings-traject bestond uit bedrijfsmatige en psychosociale ondersteuning gedurende een half tot anderhalf jaar, afhankelijk van de problematiek. Bij het project waren vier partijen betrokken: het ministerie van EL&I, de AID, LTO Nederland en de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD). Samen met het begeleidingsteam werden de problemen van de veehouder geïnventariseerd, waarbij gelet werd op dierenwelzijn, de bedrijfseconomische situatie en de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de veehouder en zijn gezin. Een doorberekening van de bedrijfseconomische situatie leverde ook inzicht op in de toekomst van het bedrijf. Aan de hand van

deze aspecten stelden de veehouder en begeleider een plan op om de structurele problemen aan te pakken. De aanpak van het project Toekomst is volgens Meester uniek. "Het plan van aanpak werd in gezamenlijk overleg opgesteld en niet van buitenaf opgelegd. De verantwoordelijkheid ligt bij de veehouder die zelf veranderingen moet gaan realiseren. Want het traject is weliswaar vrijwillig, maar niet vrijblijvend. Het is wel de bedoeling dat er structureel iets verandert en daar moeten de betrokkenen wel voor openstaan." In de beginfase van het onderzoek wordt eerst de dierverwaarlozing aangepakt. Vervolgens gaan de partijen met elkaar om de tafel en wordt besproken hoe dat nou komt. Daarvoor is een stevige vertrouwensbasis nodig. De betrokken partijen moeten het wel met elkaar eens zijn wat er gaat gebeuren. Meester: "We kijken altijd welke zaken we snel kunnen oppakken en ervoor zorgen dat de situatie verbetert. Soms doen besluiten op korte termijn pijn voor de veehouder. Dan moet je, hoe vervelend het ook is voor de veehouder, goed duidelijk maken dat dit in deze situatie echt het beste is. Die overtuiging moet de veehouder delen, dan krijg je samen grip op de situatie. Je moet dan echt doorpakken; zachte heelmeeesters maken stinkende wonden."

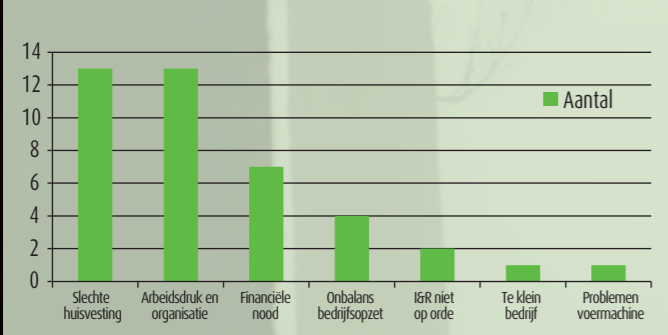
Het Vertrouwensloket

Het Vertrouwensloket Welzijn Landbouwhuisdieren richt zich samen met erfbetreders op preventie, tijdige signalering en het bieden van hulp. Vroegtijdig hulp bieden aan een veehouder kan dierverwaarlozing helpen voorkomen, bijvoorbeeld door signalen daarvan te melden bij het Vertrouwensloket. Rondom dierverwaarlozing hangt een bepaalde taboesfeer. Deze angst is ongegrond. Melden is zeker geen kwestie van klikken, maar een handreiking voor de veehouder in nood. Melden is helpen. "Het aantal meldingen dat afkomstig is van erfbetreders kan beter", zegt coördinator Vertrouwensloket en dierenarts Jan Veling. "Zeker vanuit de

voerindustrie is er intensief contact met de veehouder en het bedrijf en kunnen signalen van dierverwaarlozing in een vroeg stadium worden aangegeven bij het Vertrouwensloket. We hopen dat het afsprakenkader dat vorig jaar juli is getekend ervoor zorgt dat de erfbetreders zich meer verantwoordelijk voelen voor hun signalerende rol. Via de werkgroep van erfbetreders kijken we samen welke ondersteuning zij nodig hebben om deze rol op te pakken." Meer informatie over het Vertrouwensloket Welzijn Landbouwhuisdieren via: www.vertrouwensloketwelzijnlandbouwhuisdieren.nl.

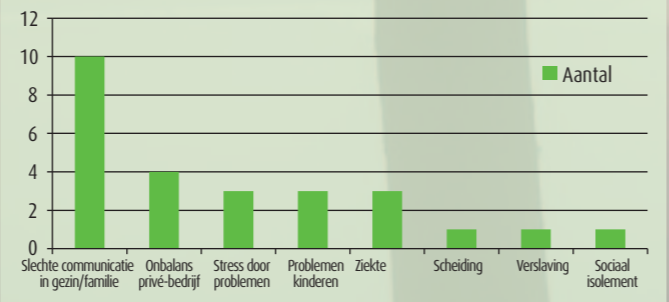
Figuur 1

Bedrijfsmatige problemen op bedrijven in het pilotproject Toekomst.

Figuur 2

Problemen in de thuissituatie op bedrijven in het pilotproject Toekomst.

Complexe problematiek

Wat opviel tijdens de begeleidingstrajecten is dat er altijd sprake is van complexe problematiek. Het is volgens Meester vaak lastig om te achterhalen wanneer welke problemen precies ontstonden; vaak haken verschillende problemen in elkaar. Als er bijvoorbeeld een grote arbeidsdruk staat op de veehouder, kunnen daardoor spanningen ontstaan die door een slechte communicatie in het gezin of de familie verergeren. Een ander kan in deze situatie naar de fles grijpen en kan zichzelf daarin niet meer begrenzen. Een en ander leidt dan tot dierverwaarlozing.

Op bedrijfsmatig terrein kunnen veehouders bijvoorbeeld te maken hebben met slechte huisvesting van dieren, arbeidsdruk, financiële nood en bedrijfsblindheid. Het kan bijvoorbeeld nodig zijn om een tak van het bedrijf af te stoten omdat het zwaar verliesgevend of te belastend is, maar dat inzicht is dan wel nodig. Of het geld zit in het bedrijf en is niet liquide, terwijl dat op dat moment het wel zo zou moeten zijn voor eventuele investeringen (zie figuur 1). Maar problemen in de thuissituatie kunnen ook oorzaak zijn van dierverwaarlozing, zoals ziekte, echtscheiding, alcoholverslaving, het ontbreken van sociale contacten, slechte communicatie in het gezin, problematiek met kinderen en familieruzies. Alleen-

staande boeren hebben geen klankbord, en als ze daarnaast weinig andere mensen ontmoeten die niet direct met het bedrijf te maken hebben, kunnen ze in een sociaal isolement raken. Of de opvolging van het bedrijf leidt tot problemen, de opvolger is niet geschikt of de uittredende ouders bemoeien zich nog volop met de dagelijkse

waarlozing kunt voorkomen. Betrokken partijen zien vaak al in een eerder stadium dat de veehouder de boel niet meer helemaal onder controle heeft. Dat het erf er opnieuw rommelig bij begint te liggen bijvoorbeeld, dat kan al een signaal zijn dat de boel ontspoot. Erfbetreders als dierenartsen, voeradviseurs of burens kunnen dit

Het valt op dat er altijd sprake is van een complexe problematiek

gang van zaken, waardoor de veehouder zich vreselijk beperkt voelt. Of er is een chronisch ziek kind in het gezin wat tot extra spanningen leidt: achter het verwaarlozen van dieren gaat vaak veel menselijk leed schuil. Naast het dierenwelzijn is dus ook het mensenwelzijn in het geding (zie figuur 2).

Preventie door erfbetreders

Intensieve begeleiding is volgens Meester een belangrijke aanvulling op handhaving en controle. In de toekomst moet daar volgens haar ook het accent op gelegd worden. "Het is voor iedereen beter als je dierver-

met de veehouder bespreekbaar maken en op dit gebied een preventieve rol spelen. Ook ambtenaren van gemeentes met een agrarisch buitengebied kunnen hierin hun verantwoordelijkheid nemen. Als een en ander gevoelig ligt, kan altijd een melding worden gedaan bij het Vertrouwensloket. Dat kan besluiten om een begeleidingstraject aan te bieden van maximaal zes maanden, waarbij geïnventariseerd wordt wat er aan de hand is, hoe de problemen aangepakt kunnen worden en op welke manier het reguliere netwerk erbij betrokken wordt."